

KRATKA ZGODOVINA OKRAJNEGA SODIŠČA V ŠOŠTANJU

Okrajno sodišče v Šoštanju (Bezirksgerecht Schönstein) je bilo ustanovljeno leta 1849 na podlagi cesarskega sklepa z dne 14. junija 1849 (RGB, št. 278/1849) ter cesarske uredbe z dne 25. julija 1849 (RGB, št. 339/1849). Delovalo je kot naslednik več ukinjenih fevdalnih sodišč, ki so pokrivala področje civilnopравnih zadev na področju Šaleške doline, pristojnih za civilnopravne zadeve na področjih dednega (vodila so zapuščinske obravnave, urejala skrbništvo mladoletnih otrok), obligacijskega (pravde, poravnave) in stvarnega prava: **Krajevno sodišče magistrata Šoštanj (1825–1850), Krajevno sodišče gosposčine Šoštanj (1825–1850), Krajevno sodišče gosposčine Velenje, Krajevno sodišče dekanijskega imenja Škale (1816–1849), Krajevno sodišče gosposčine Šalek in Turn (1836–1850) in Krajevno sodišče gosposčine Gorica pri Velenju (1824–1847)**. Prav tako je novo okrajno sodišče delovalo kot naslednik dveh ukinjenih fevdalnih sodišč za področje kazenskopравnih zadev na področju Šaleške doline, ki sta vodila preiskavo in sojenje hujših kaznivih dejanj (umorov, detomorov, hujših telesnih poškodb, posilstev, nasilništva, ropov, tatvin): **Deželsko sodišče Šošanj (1822–1849) in Deželsko sodišče Velenje (1830–1848)**.

Gruss aus Schönstein. (Steiermark.) K. K. Bezirksgericht. Razglednica Šoštanja z novo stavbo okrajnega sodišča, poslana okoli leta 1910. Digitalizirano gradivo hrani avtor, original Osrednja knjižnica Celje.

Teritorialno je spadalo sodišče pod sodno pristojnost **Deželnega**, kasneje pa **Okrožnega sodišča v Celju**, skupaj z okrajnima sodiščema Slovenj Gradec in Radlje ob Dravi je tvorilo politični okraj Slovenj Gradec. Okrajno sodišče v Šoštanju je delovalo kot okrajno sodišče drugega razreda. Z Decembrskim patentom sta bili uprava in pravosodje ponovno združena v okviru **Okrajnega urada Šoštanj**. Okrajni uradi so delovali po novem pravilniku sodne oblasti, ki je razmejil pristojnosti med zbornimi sodišči, mestnimi delegiranimi sodišči in okrajnimi uradi v civilnih zadevah. Skrbeli so za naloge okrajnih sodišč po določilih veljavnega kazenskega reda in pravilnika sodne oblasti v civilnih zadevah. Po začasni združitvi uprave in sodstva v Okrajni urad Šoštanj, je postalo po letu 1868 ponovno samostojno okrajno sodišče in je kot takšno delovalo vse do druge svetovne vojne. Šoštanjsko sodišče je bilo teritorialno pristojno za deset tedanjih skupnosti (**Gemeinden des Gerichtssprengels**), in sicer za skupnosti Škale (Skalis), Šoštanj Mesto (Schönstein), Šoštanj Okolica (Schönstein Umgebung), Sveti Andraž nad Polzelo (Sankt Andrae ob Heilenstein), Sveti Florijan pri Šoštanju (Sankt Florian bei Schönstein), Sveti Ilj pri Velenju (Sankt Egidi bei Wöllan), Sveti Janž na Vinski Gori (Sankt Johann am Weinberge), Sveti Martin na Paki (Sankt Martin an der Pack), Topolšica (Topolschitz) in Velenje (Wöllan).

Sodišče se je v Šoštanju sprva nahajalo na različnih lokacijah, med drugim tudi na **glavnem trgu** in v **šoštanjski Graščini (Turn)**. Leta 1897 so v Šoštanju zgradili sodnjo, **sodno palačo** tipizirane oblike, ki je delovala kot sedež sodišča. Šoštanjsko sodišče je nastalo v moderni obliki v obdobju Avstro-Ogrske monarhije in ohranilo svojo sestavo in teritorialno pristojnost tudi v obdobju prve Jugoslavije. Zakonodajne spremembe v času diktature kralja Aleksandra se pristojnosti sodstva na Slovenskem niso pretirano dotaknile in sodišče je brez večjih sprememb delovalo kot je v času demokratične dobe.

Leta 1941 je nemški okupator razpustil sodišče. Na sedežu bivšega Okrajnega sodišča Šoštanj je odprl **Šoštanjsko okupacijsko sodišče** s svojimi sodnimi pisarnami in začel poslovati kot urad za izvedbo posameznih pravovarujočih ukrepov z nalogo, da je v zemljiških knjigah in v trgovskih registrih izvrševal vpise zaplemb premoženja in opravljal vknjižbe o prenosu lastninskih pravic na nepremičninah. Leta 1942 je bil uveden urad pooblaščenca za civilno sodstvo, ki je bil zadolžen za obravnavanje pravnih, nespornih, izvršilnih, skrbniških, dednih in deloma tudi zemljiškoknjižnih zadev. Dokončno organizacijo civilnega sodstva na Spodnjem Štajerskem je določil šef civilne uprave s posebno uredbo, ki jo je izdal 26. marca 1943. V veljavo je stopila 1. aprila 1943, ko je bilo na celotnem Spodnjem Štajerskem ustanovljenih deset sodišč, ki so imela svoje podružnice. Okupacijsko sodišče je imelo svoj sedež v Šoštanju in je poleg Šoštanja pokrivalo občine Braslovče, Polzela, Šmartno ob Paki, Mozirje in Velenje. Okupacijsko sodišče je imelo svojo podružnico v Gornjem Gradu, ki je pokrivala še občine Ljubno, Luče in Rečico ob Savinji. Okupacijsko sodišče Šoštanj je poslovalo do konca okupacije.

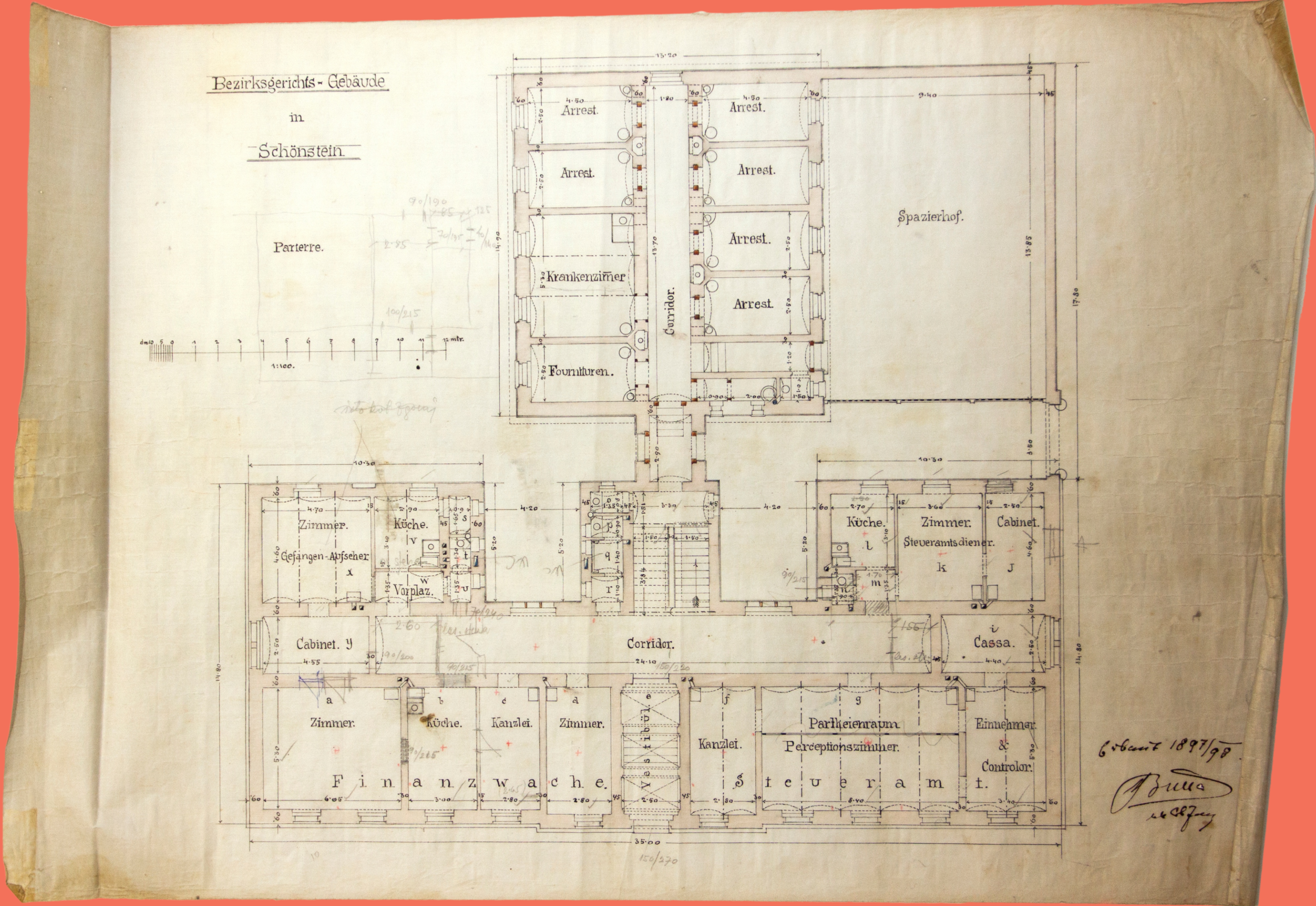
Stavba Okrajnega sodišča v Šoštanju v času Kraljevine Jugoslavije (okoli leta 1930). Digitalizirano gradivo hrani avtor, original Frenk Špiler.

Formalno je bilo okupacijsko sodišče ukinjeno in ponovno ustanovljeno z uredbo o ustanovitvah narodnih sodišč in likvidaciji dosedanjih sodišč v Sloveniji 21. septembra 1945 (Ur. l. SNOS in NVS 1945, št. 37/267). Novo **Narodno sodišče v Šoštanju** (v letu 1945 vezano na **Sodišče slovenske narodne časti**, senat v Celju) je pokrivalo okraj Šoštanj (Bele Vode, Cirkovce, Dolič, Dovže, Družmirje, Gaberke, Golavabuka, Gorenje, Legen, Lokovica, Mislinja, Paka, Pameče, Pesje, Plešivec, Podgorje, Ravne, Razbor, Sele, Slovenj Gradec, Stari Trg pri Slovenj Gradcu, Straže, Sveti Andraž pri Velenju, Sveti Lenart, Šalek, Škale, Šmartno, Šmartno ob Paki, Šmiklavž, Šoštanj, Sveti Florijan pri Šoštanju, Sveti Florijan v Doliču, Šent Janž, Šent Janž pri Dravogradu, Šentilj, Sveti Vid, Topolšica, Troblje, Turška vas, Velenje in Zavodnje). Ob upravnih spremembi okrajev na tem področju v letu 1948 je bilo ustanovljeno **Okrajno sodišče v Mozirju**, ki pa je imelo svoj sedež v Šoštanju. Priključen mu je bilo tudi teritorij okrajnega sodišča v Gornjem Gradu, ki je tega leta prenehalo delovati. V času od leta 1945–1949 je imelo teritorialno pristojnost nad Okrajnim sodiščem v Šoštanju **Okrožno sodišče v Celju**, v letih 1949–1951 **Okrožno sodišče v Ljubljani**, leta 1951 pa zopet **Okrožno sodišče v Celju**. Okrajno sodišče v Šoštanju je delovalo vse do leta 1975, ko je bilo ukinjeno. Namesto njega je bilo ustanovljeno **Občinsko sodišče v Velenju**.

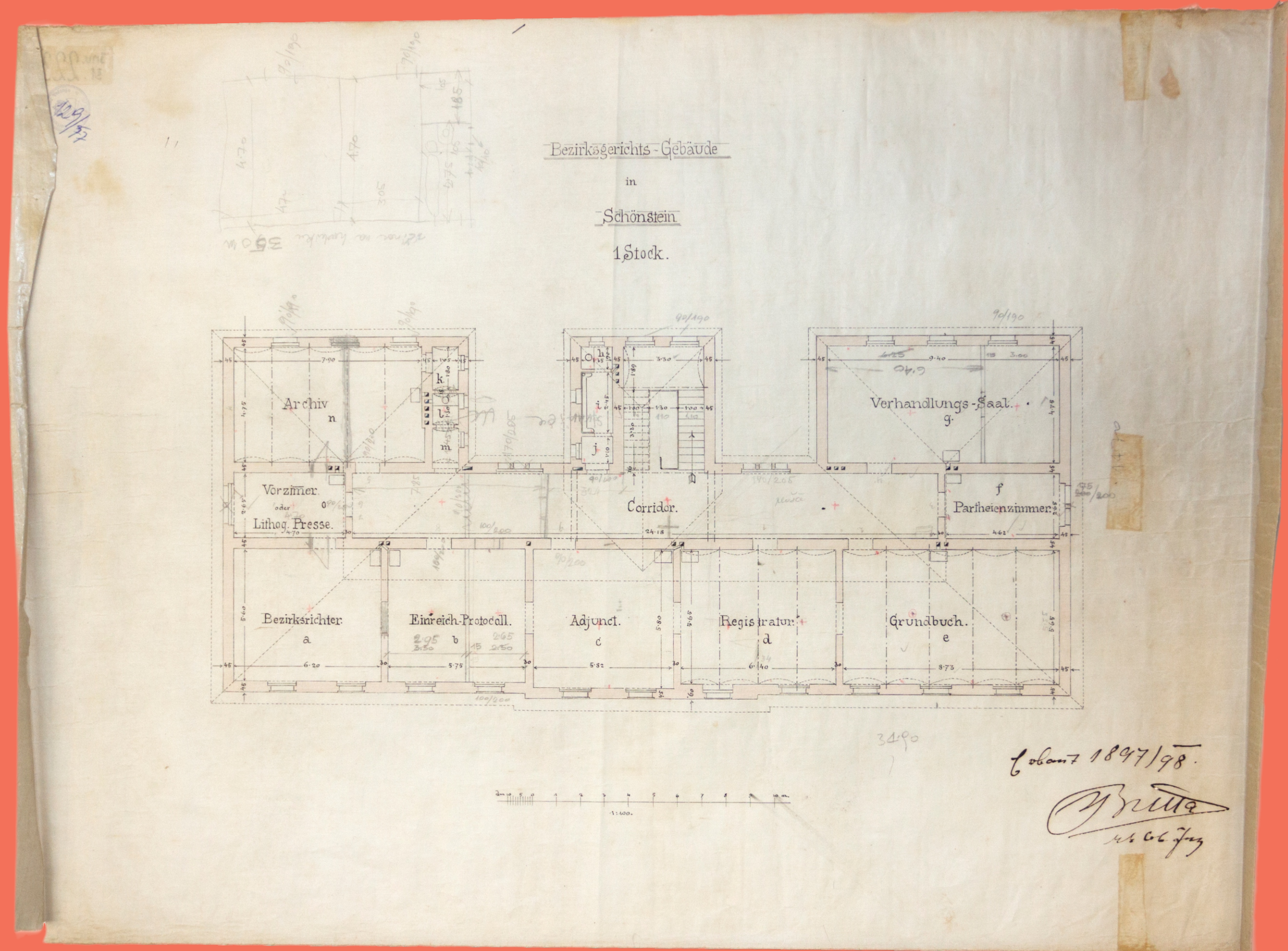
Občinsko sodišče v Velenju je imelo enako teritorialno pristojnost kot prej sodišče v Šoštanju. Teritorialno je pokrivalo območje občin Mozirje in Velenje (pod katero je spadala tudi zdajšnja občina Šoštanj). Spadalo je pod Okrožno sodišče v Celju. Leta 1978 je bilo preoblikovano v **Temeljno sodišče Celje, enota Velenje** za območje občin Velenje in Mozirje. Leta 1994 je ponovno uvedeno **Okrajno sodišče Velenje** za območje sodnega okraja Velenje in Mozirje. Pristojnost nad njim ima **Okrožno sodišče v Celju**.

Povzeto po vodniku po fondih in zbirkah ZAC in avtorskem znanstvenem prispevku o zgodovini sodstva v Šaleški dolini, ki se pripravlja za objavo.

David Vidmar Čeru, mag. zgod.

Tloris pritličja (Parterre) sodiščne palače Okrajnega sodišča v Šoštanju. Stavba, zgrajena v letu 1897/98 predstavlja tipično sodno palačo poznega 19. stoletja. V pritličju sta se poleg pisarn nahajali še stanovanji davčno-finančnega policista in zaporniškega predstojnika. Iz osrednjega stopnišča je vodil hodnik v prizidek s šestimi celicami, bolnišnično sobo in shrambo ter zaprtim dvoriščem za pripornike. Digitaliziran načrt hrani avtor, original Muzej Velenje.

Tloris prvega nadstropja (1. Stock) sodiščne palače. V zgornjem nadstropju so se nahajale pisarne za sodnike, sodna dvorana, registratura, prostori za zemljiško knjigo in sodiščni arhiv. Digitaliziran načrt hrani avtor, original Muzej Velenje.